

UN PANTEON AL EROILOR EPOPEICEI CUCERIRII A VESTULUI — OKLAHOMA CITY, S.U.A.

ADRIAN-SILVAN IONESCU

Aflat la Oklahoma City și mergând la National Cowboy Hall of Fame (Palatul Național al Cowboyilor de Renume) te-ai putea aștepta să găsești doar o colecție de interes local, cu obiecte pendinte de viața și activitatea văcarilor americani. Dacă nu ai fost vreodată interesat de văcăritul din Lumea Nouă și nici de filmele ce i-au fost dedicate încă de la apariția cinematografului, ai putea chiar să-l eviți, preferând alt obiectiv turistic. Dar ar fi o foarte mare greșeală, căci National Cowboy Hall of Fame nu este un muzeiș de provincie ultraspecializat, ci o vastă instituție dedicată culturii și civilizației Vestului sub toate aspectele formale și spirituale. De altfel, subtitlul ei — Western Heritage Center (Centrul Moștenirii Vestice) este elocvent pentru adevăratul profil al acestui panteon al eroilor epopeicei cuceriri a Vestului.

National Cowboy Hall of Fame and Western Heritage Center a fost deschis acum 30 de ani, pe 26 iunie 1965, la el contribuind cele 17 state vestice unde s-a exprimat cel mai bine spiritul pionieratului, al explorării și expansiunii americane: Arizona, California, Colorado, Idaho, Kansas, Montana, Nebraska, Nevada, New Mexico, North Dakota, Oklahoma, Oregon, Texas, South Dakota, Utah, Washington și Wyoming. Steagurile tuturor acestor state flutură în fața muzeului. Clădirea este ridicată pe dealul Persimmon, oferind o frumoasă priveliște peste întinsul preeriei prin care șerpuiește vechea Cale Chisholm

pe care, cu mai bine de 150 de ani în urmă, s-au scurs sute de convoaie de emigranți cu specificile lor căruțe cu coviltir. S-a dorit ca fațada să păstreze această marcă a goanei spre Vest și, de aceea, acoperișul este structurat ca o succesiune de triunghiuri albe spre a sugera corturile emigranților de altădată.

Pe muchia dealului Persimmon este plasată statuia ecvestră de 10 m înălțime, reprezentându-l pe Buffalo Bill, celebrul cercetaș. Pentru o lucrare din 1977 este prea expozitivă și mărunțită în detalii pentru a fi valoroasă din punct de vedere estetic, dar constituie un simbol al spiritului Vestului și, de aceea, toți o iubesc; de la distanță face chiar impresie prin calul ridicat în două picioare și eroul agitându-și pușca. Pentru realizarea ei, sculptorul local Leonard McMurray s-a inspirat din figura actorului Joel McCrea, care a interpretat pentru ecran pe marele Buffalo Bill. Mult mai interesantă este mărirea lucrării lui Frederic Remington „Coming Through the Rye” („Venind prin secară”) și transformarea ei în monument, chiar dacă, inițial, fusese gândită ca o sculptură de birou sau de etajeră de salon. Ea este plasată în mijlocul unui rond cu gazon din fața muzeului și reprezintă patru cowboys cu chef care își sărbătoresc ziua liberă chinuind și descărcându-și pistoalele în vânt, lansați într-un galop nebunesc, direct peste lanuri, în graba lor de a ajunge la cel mai apropiat saloon pentru a-și potoli insațiabila sete. O altă sculptură remarcabilă este așe-

zată chiar la intrarea în muzeu: ea se intitulează „The Sacred Rain Arrow” („Săgeata sfântă a ploii”) și este opera celebrului sculptor amerindian contemporan Allan Houser, care a expus și în România, în 1986, și despre care am avut chiar noi prilejul să vorbim în aceste pagini („Revista Muzeelor și Monumentelor — Muzeu” 3/1986). Deoarece în zona sud-vestică a strămoșilor autorului domnea seceta, el evocă prin această lucrare unul dintre ritualurile producerii ploii când unul dintre cei mai viteji războinici era desemnat să sloboadă spre cerul dogoritor o săgeată sfințită prin incantații de

Termenul de „cowboy” din titlul muzeului este pur generic pentru că el se ocupă de tot ce a însemnat Marele Vest. La subsol este reconstituită o stradă de orașel de pe la 1880, cu trotuar de scânduri și magazine specifice, saloon, biroul sheriff-ului, redacția ziarului local, studioul fotografic, potcovăria, stația de poștă cu diligența înhamată de rândaș. Căruța cu ustensilele gospodărești ale bucătarului ce gătea cowboylor în timpul mănării vitelor este așezată ceva mai încolo. Puțin mai departe este un interior de mină de argint cu utilajele caracteristice. La parter este o sală

Fatada lui National Cowboy Hall of Fame and Western Heritage Center din Oklahoma City cu monumentul lui Frederic Remington „Venind prin secară”

vraci puternici și respectați. Allan Houser s-a născut în 1915 și este descendent direct al temutei căpetenii Geronimo care, împreună cu bravii săi apași a opus o puternică rezistență colonizării albilor în ținuturile de graniță din Arizona. Dedicându-se încă din tinerețe artelor, Houser a devenit unul dintre plasticienii indieni cei mai bine cotați. În 1988 a fost dezvelită această sculptură, în 1989, impresionantul monument „As Long as the Waters Flow” („Atâta vreme cât apele curg”) în fața Capitolului statului Oklahoma, iar în 1993 i se acordă *Prix de West* pentru lucrarea „Smoke Signal” („Semnal cu fum”) achiziționată de muzeu.

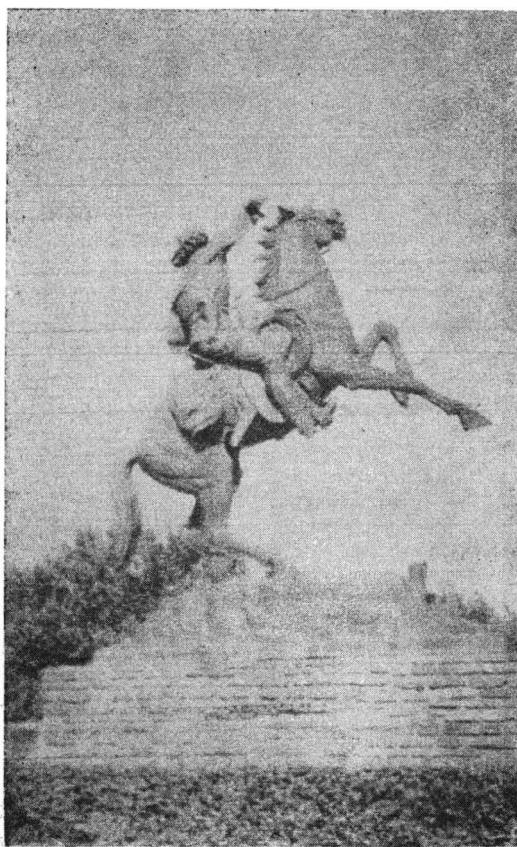
dedicată campionilor de rodeo unde sunt expuse fotografiile lor, diplomele și premiile obținute (medalii, cupe, sculpturi și paftale de argint pentru centuri), șeile, lassourile, pintenii, cizmele și pălăriile de zi cu zi ori cele fanteziste, pe care le purtau la concurs. O altă sală este dedicată actorilor de filme western în care erau panotate portrete sau afișe ale celor mai celebri reprezentanți ai genului: Tom Mix, Tim McCoy, Roy Rogers, Gene Autry, Gary Cooper, Glenn Ford, James Stewart, Walter Brennan. Cel mai mare dintre ei, John Wayne lipsea de acolo pentru că i se rezervase o întreagă sală unde, alături de pintenii, șaua, carabina Winchester și revolverul Cold 45, ce le-a purtat în lungă sa carieră,

era expusă și colecția sa de artă orientală și de păpuși Kachina sculptate în lemn de indinenii Hopi. La intrare, te întâmpina chipul său — pictat în 1978 de Everett Raymond Kinstler — zâmbind blajin pe sub borul pălăriei. Într-o despărțitură a sălii puteau fi vizionate fragmente din cele mai cunoscute filme ale acestui actor al cărui nume se confundă cu genul western. Cei care i-au iubit filmele nu puteau să nu verse o lacrimă pentru cel ce a știut să perpetueze aura marelui vis prin toate creațiile sale.

Dar cea mai mare parte a muzeului este dedicată artei inspirată de expansiunea spre Vest, de la pictorii documentariști din primele trei decenii ale secolului al XIX-lea — George Catlin și Alfred Jacob Miller — la marii peisagiști din a doua jumătate a veacului — Thomas Moran și Albert Bierstadt — și până la autorii de compoziții menite să creeze mitul Marelui Vest — Frederic Remington, Charles M. Russell, Henry Farny, Charles Schreyvogel, William R. Leigh. Indieni, trapperi, exploratori, emigranți, soldați și cowboy recrează pe pânză aventura nașterii unei națiuni și modelării unei țări care a fascinat o întreagă lume și a dat un model peren de libertate și democrație.

Pentru culoarea locală și autenticitatea sa, era reconstituit atelierul pictorului rus Nicolai Fechin (1881—1955) care, emigrat în State în 1923, a descoperit frumusețile din zona sud-vestică și s-a mutat la Taos, statul New Mexico, în 1927, trăind acolo timp de șapte ani și pictând indieni, cowboy, mexicani și multe peisaje scăldate în soare. Muzeul a cumpărat de la descendenții pictorului, pe lângă multe lucrări, și mobilier sau piese disperate din inventarul aceluia atelier, refăcând atmosfera de lucru a artistului: șevaletul, pensulele, paleta și cutia de culori, o selă pentru modelaj, o rogojină, câteva sculpturi africane și păpuși Kachina ale indienilor locali, un teanc de cărți englezești și rusești și câteva picturi și desene panotate pe pereții văruiți.

Într-o sală sunt expuse lucrările laureate cu *Prix de West* care este marea

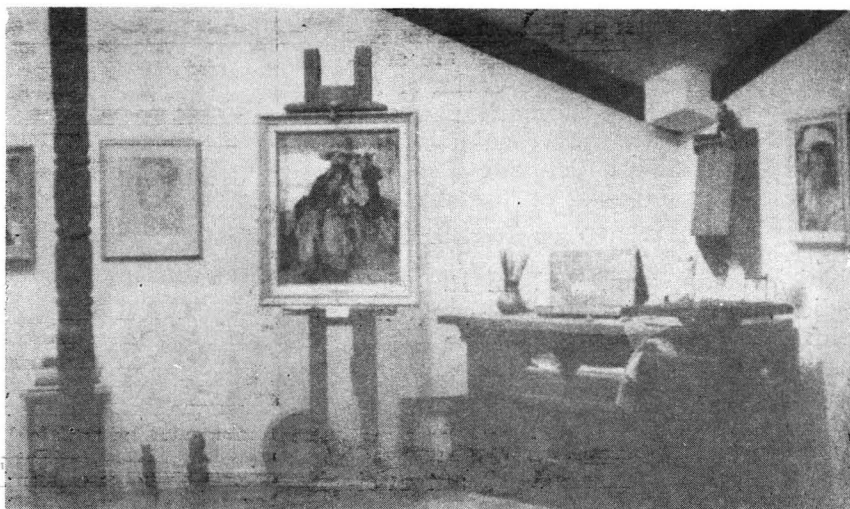
Monumentul lui Buffalo Bill de Leonard McMurray, 1977, bronz, înălțat pe Dealul Persimmon și devenit simbol și emblema pentru National Cowboy Hall of Fame

recompensă acordată anual unuia dintre plasticienii participanți la expoziția Academiei Naționale de Artă Western ce se ține în luna iunie.

O altă sală, foarte mare, prezintă monumentul realizat de sculptorul James Earl Fraser (1876—1953) pentru Expoziția Internațională Panama-Pacific de la San Francisco din 1915, pentru care a și fost premiat cu medalia de aur. Impresionanta sculptură — înaltă de 5,50 m — se intitulează „End of the Trail” („Sfârșitul drumului”) și reprezintă un războinic indian dându-și sfârșitul pe spinarea calului său credincios care, și el, abia se mai ține pe picioare. Cu lancea aplecată, capul lăsat în piept și vântul lovindu-l nemilos din spate, agitându-i părul și

pielea de bizon cu care este învelit, indianul murind este o chintesență a dramatismului existenței la început de secol XX a foștilor stăpâni ai preeriilor. Comuniunea dintre cal și călăreț, ca și dureroasa înfrângere în luptă a indienilor și închiderea lor în rezervații au constituit subiectul inspirator pentru această lucrare simbolică. Neexistând fonduri pentru turnarea ei în bronz, sculptura a rămas în ghips, supusă degradării într-un parc din California. În 1968 este achiziționată de National Cowboy Hall of Fame; fiind atât de mare, sala care o adăpostește a fost

gând până sub tavan. Fiecare este etichetată și are aninat câte un săculeț cu silicagel. Nu au fost adunate doar șei de cowboy ci și șei militare, șei englezești, șei de damă sau șei din alte țări (turcești, arăbești, căzăcești, algeriene etc.). Obiectele etnografice sunt păstrate în dulapuri metalice, cu rafturi fixe și mobile în partea de sus și sertare jos. Fiecare dulap are geamuri la ambele uși și o deschidere circulară, acoperită cu plasă de sârmă, pentru aerisire. Temperatura și umiditatea sunt menținute constante cu ajutorul aerului condiționat. Fiecare piesă este manipulată cu mănuși.

Atelierul pictorului Nicolai Fechin reconstituit într-o sală de la National-Cowboy Hall of Fame

construită în jurul ei, după aducerea la muzeu în 1970. În același spațiu sunt expuse și alte lucrări și proiecte de monumente ale lui Fraser: președintele Abraham Lincoln, generalii Robert E. Lee și „Stonewall” Jackson, președintele Theodore Roosevelt în chip de cowboy și erou al Vestului (monument amplasat în fața Muzeului de Istorie Naturală din New York) și proiectul pentru moneda de cinci cenți, bătută în 1913 și care a circulat până în 1938, având pe avers efigia unui indian iar pe revers un bizon.

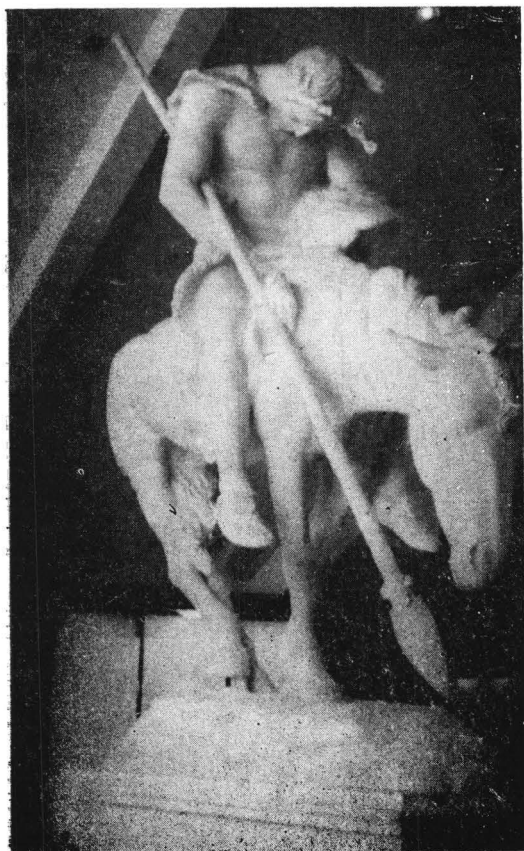
Depozitele sunt bine organizate și întreținute. Impresionanta colecție de șei ocupă o sală lungă de aproximativ 10 m. Șeile sunt așezate fiecare pe un stativ propriu, pe patru niveluri, ajun-

Pe lângă directori, muzeografi și conservatori — care au în atribuții administrarea și valorificarea colecțiilor — muzeul beneficiază de colaborarea unui număr de 150 de voluntari ce se ocupă de ghidaj, supraveghere, programe pentru copii și tineret, inventarierea bibliotecii în continuă creștere, expedierea materialelor publicitare și a corespondenței și, uneori, cei mai dedicați și pricepuți sunt cooptați în realizarea diverselor manifestări culturale și expoziții. Acești voluntari au cele mai diverse vârste și provin din cele mai variate categorii sociale: studenți sau proaspeți absolvenți de universitate, pensionari, artiști, ingineri sau profesori activi, toți însă animați de aceeași dragoste pentru muzeu și de dorința de a-și aduce apor-

tul la păstrarea memoriei trecutului. În funcție de timpul liber al fiecăruia, voluntarii sunt obligați să presteze circa 100 de ore pe an. Contribuția lor benevolă echivalează cu munca a șase angajați permanenți de a căror plată muzeul este, astfel, degrevat.

Muzeul publică o revistă intitulată „Persimmon Hill”, foarte bine ilustrată și atractivă prin tematica variată legată de Vest: faună și floră, arhitectură, artă, evenimente muzeale, colecții și colecționari etc. Primul număr a ieșit în 1970, apărând de atunci, cu regularitate, de patru ori pe an. La ea își aduc contribuția reputați istorici, istorici de artă, critici literari și de film și mulți gazetari independenți, pasionați de ținuturile apusene și de aura lor de legendă. „Persimmon Hill” este nu numai organul lui National Cowboy Hall of Fame, ci al

James Earl Fraser — „Sfârșitul drumului”, 1915, ghips

întregului Vest, tinzând să ia locul revistei „The American West”, organ al Asociației de Istorie Vestică din California, care a decăzut atât de mult încât a devenit un fel de publicație turistică și de reclame în care arar se mai găsește câte un articol interesant, și acela de vulgarizare, fără pretenții științifice.

Pe lângă expozițiile și evenimentele specifice activității muzeale, National Cowboy Hall of Fame organizează și altfel de manifestări care au ca scop atât educația cât și distracția unui public mult mai larg decât prietenii muzeului (și pe care, prin aceste programe de largă respirație, speră să-i capteze și să-i transforme în devotați amici ai instituției). Astfel este „Adunarea Poetilor Cowboy din Oklahoma”, instituită în 1989, și care se bucură de mare interes, reunind atât barzi locali cât și din alte state vestice, care se întrec în versuri gata scrise ori compuse pe loc. Unii dintre protagoniști sunt și cântăreți, acompaniindu-se la chitară sau banjo în specificul gen „country and western”. În luna mai este organizat un festival al bucătarilor cowboy care, veniți cu nelipsita căruță cu provizii (chuck wagon) își demonstrează măiestria în preparate caracteristice. Această manifestare este însoțită de demonstrații de călărie, aruncare cu lassoul, jocul cu potcoava și alte distracții cu care se umplea puținul timp liber în sezonul adunării și mănării vitelor. O altă manifestare cu pronunțat caracter gastronomic este „Campionatul de stat al bucătăriei cu ardei iute” care atrage mulți gurmanzi. Un spectacol de „istorie vie” care se desfășoară tot pe pajiștea din fața muzeului este „Rendez-vous la frontieră” în care asistența este invitată să cunoască viața vânătorilor de animale cu blană scumpă din anii 1820—1830. Trapperi îmbrăcați în haine de piele cu franjuri, cu căciuli de raton, cu plete și bărbi mari, întind tepee-uri (corturi conice folosite de indienii din preerii), taie lemne, aprind focul cu amnarul și frig carnea în stil tradițional, înfiptă în țepușe, fac concursuri de aruncare a securii, de luptă dreaptă

sau de tragere la țintă cu arme încărcate pe țeavă, folosind plumbi și pulbere neagră, cu fum. Publicul modern american, deprins de cel puțin patru generații cu viața comodă într-un apartament superdotat, cu încălzire centrală, cuptor cu microunde, aer condiționat, apă curentă și electricitate, este fascinat de asemenea demonstrații de trai patriarhal și se îngheșuie să vadă toate „tablourile” acestui spectacol.

Două evenimente de importanță deosebită sunt decernarea „Premiilor Moștenirii Western” — care se acordă tuturor acelor care contribuie la păstrarea ei: actori, romancieri, poeți, istorici, compozitori și cântăreți — și „Premiilor Academiei Naționale de Artă Western” — rezervate plasticienilor (pictori, sculptori, graficieni) care, prin creația lor țin vie tradiția operei lui Remington și Russell chiar dacă, prin aceasta, nu de puține ori este încurajat epigonismul și pastșa.

Dar, manifestarea cea mai căutată, pentru care se face o lungă coadă spre

a se obține bilete, este Balul Bolo. *Bolo* este o cravată specifică în Vest, formată dintr-un șnur de piele prins la gât cu o garnitură de argint încrustată cu turcoaze, corali, sîdef sau alte pietre, mai mult sau mai puțin prețioase. La bal toată lumea trebuie să poarte această cravată, ca și pălăria cu boruri largi și cizmele; se dansează și se mănîncă în stil cowboy, se glumește și se întreține o atmosferă de bună dispoziție simplă și sănătoasă, identică vremurilor apuse.

De curînd a fost creată o asociație de copii și tineret — Howdy Pardner Club — care încurajează formarea micuților în spiritul bărbăției și moralei străbune. Membrii primesc o insignă, o bandana (basma cu însemnele clubului), o diplomă semnată de actori, poeți și cântăreți western și revista acestei asociații. Pe deasupra, au intrarea liberă la muzeu. După cum se vede, instituția s-a gândit să ofere manifestări pentru toate vârstele și pentru toate pînile. National Cowboy Hall of Fame din Oklahoma City este, fără îndoială, muzeul oficial al Vestului american.